

నాట్యోద్దిష్టములయిన గీతగోవింద కృష్ణలీలాతరంగిణీ కావ్యములు
వద్యాభరతప్రసిద్ధములు.

నర్తకులు కృతులను, సంకీర్తనములను క్వాచిత్కముగ నభిన
ంచుట కలదు. కాని యవి సిద్ధేంద్రుని భామాకలాపమువలె, క్షేత్రయ్య
ాపతయ్య సారంగపాణి పదములవలె నృత్యమున కుద్దేశించి వ్రాయబడి
కావు.

ఈరహస్యము తెలిసిన త్యాగయ్య యక్షగానములను రచించెను. శ్రీ
లటూరి వెంకటరమణభాగవతులు మొదలుగా తంజావూరికవులు యక్ష
నములను బండ్లకెత్తిరి. నేటికిని లిపి తమిళమైనను తెలుగుయక్షగాన
లనే తంజావూరిసమీపమున మేలటూరు, శూలమంగళం, ఊత్తుకుడు
గవతులు ప్రదర్శింతురు.

సిద్ధేంద్రుడు పదునాల్గవశతాబ్దము ప్రాంతమువాడే యైనను సిద్ధేంద్రు
కి పూర్వమే కూచిపూడిభాగవతులు నాట్యవిద్యానిష్ణాతులు. కూచిపూడికి
పున నున్న మొవ్వగ్రామవాసి క్షేత్రయ్య కూచిపూడిప్రభావముచే పద
హిత్యమును సృష్టింపగలిగెను. తంజావూరి వైభవకాలమున కూచిపూడి
గవతమేళములును, క్షేత్రయ్యపదములును రాజాస్థానముల సన్మానముల
ందినవి.

క్షేత్రజ్ఞునకువలెనే నాకును ప్రచోదనము కూచిపూడినుండియే కలిగి
ది. మహనీయుల ఆరాధనమే ఇతివృత్తముగా వినిర్మింపబడిన ఖండకావ్య
ంపుట మీ నృత్యభారతి. నృత్యసాహిత్యమున నివి శబ్దములరాశికి చేరును.

నాట్యోద్దిష్టములయిన గీతగోవింద కృష్ణలీలాతరంగిణీ కావ్యములు యావద్భారతప్రసిద్ధములు.

నర్తకులు కృతులను, సంకీర్తనములను క్వాచిత్కముగ నభిన యించుట కలదు. కాని యవి సిద్ధేంద్రుని భామాకలాపమువలె, క్షేత్రయ్య సభాపతయ్య సారంగపాణి పదములవలె నృత్యమున కుద్దేశించి వ్రాయబడి నవి కావు.

ఈరహస్యము తెలిసిన త్యాగయ్య యక్షగానములను రచించెను. శ్రీ మేలటూరి వెంకటరమణభాగవతులు మొదలుగా తంజావూరికవులు యక్ష గానములను బండ్లకెత్తిరి. నేటికిని లిపి తమిళమైనను తెలుగుయక్షగాన ములనే తంజావూరిసమీపమున మేలటూరు, శూలమంగళం, ఊత్తుకుడు భాగవతులు ప్రదర్శింతురు.

సిద్ధేంద్రుడు పదునాల్గవశతాబ్దము ప్రాంతమువాడే యైనను సిద్ధేంద్రు నికి పూర్వమే కూచిపూడిభాగవతులు నాట్యవిద్యానిష్ణాతులు. కూచిపూడికి దాపున నున్న మొవ్వగ్రామవాసి క్షేత్రయ్య కూచిపూడిప్రభావముచే పద సాహిత్యమును సృష్టింపగలిగెను. తంజావూరి వైభవకాలమున కూచిపూడి భాగవతమేళములును, క్షేత్రయ్యపదములును రాజాస్థానముల సన్మానముల నందినవి.

క్షేత్రజ్ఞునకువలెనే నాకును ప్రచోదనము కూచిపూడినుండియే కలిగి నది. మహనీయుల ఆరాధనమే ఇతివృత్తముగా వినిర్మింపబడిన ఖండకావ్య సంపుట మీ నృత్యభారతి. నృత్యసాహిత్యమున నివి శబ్దములరాశికి చేరును.

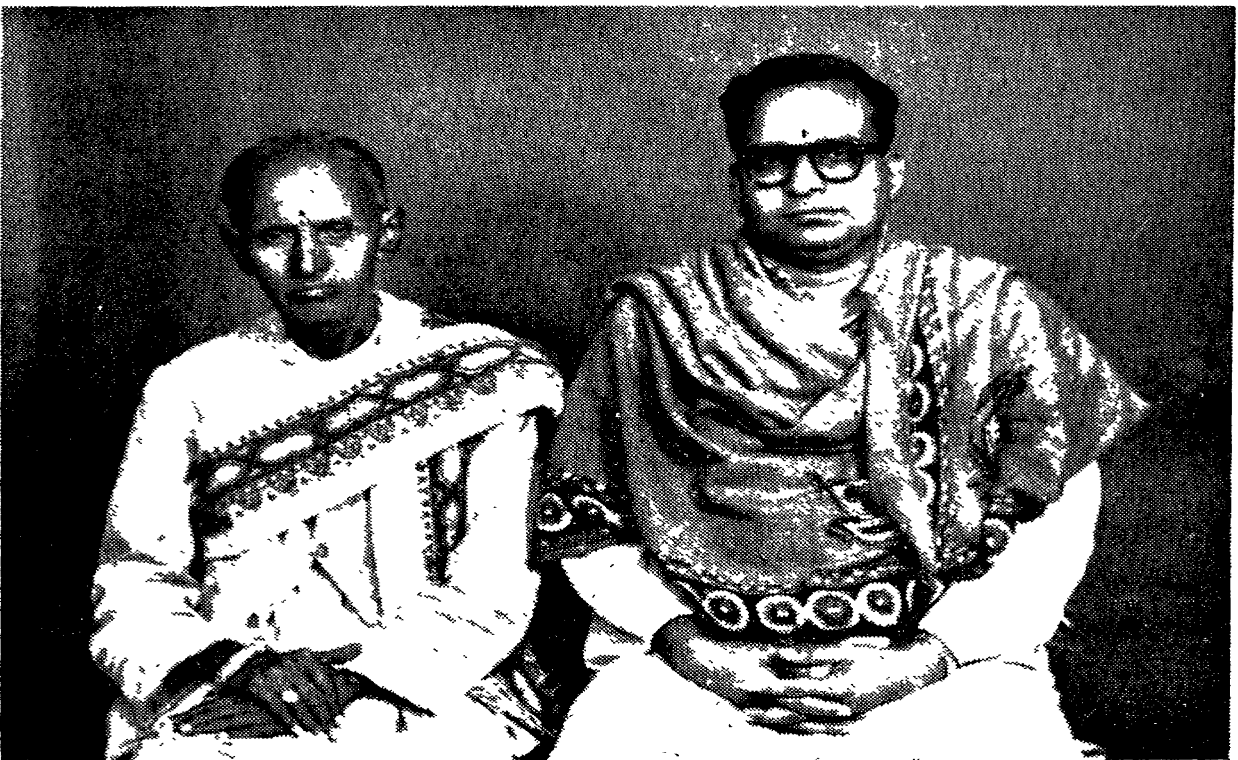
కూచిపూడికళాకారులు జయపూరు కాంగ్రెసునందు నా దశావతార శబ్దము నభినయించిరి. కూచిపూడి నాట్యకళానిధి శ్రీ వేదాంతం లక్ష్మీ నారాయణశాస్త్రిగారు జతులను సమకూర్చిరి. ఆంధ్రనాటకకళాపరిషత్తు మచిలీపట్టణసమావేశములో నివి ప్రశంసల నందుకొన్నవి.

అఖిలభారత రచయితలసంఘ తృతీయసమావేశపు గోష్ఠిలో చిదంబరక్షేత్రములో తంజావూరి సమీపముననున్న ఆనందతాండవపురవాసి శ్రీ కుంచితపాదం నూ అరుణాచలకవి తెలుగులో అవతరించెనని ఆనందబాష్పములతో కౌగలించుకొనెను. శ్రీమతి రుక్మిణీదేవి, శ్రీ రామయ్యాపిళ్ళె, హరీంద్రనాథ చటోపాధ్యాయ, ప్రభాకరమాచ్వే, రామకుమారవర్మ, గార లభినందించిరి.

1959 జనవరిలో భువనేశ్వరమునందలి అఖిలభారత రచయితల సంఘ సమావేశములో పాల్గొనుటకు వెళ్ళినపుడు ఒరిస్సాప్రభుత్వమువారు జగన్నాథక్షేత్రమును సందర్శించు అవకాశమును రచయితలకు కల్పించిరి. 'పూరి' నుండి తిరిగివచ్చు సందర్భమున నక్కడి పెద్దహోటలులో వారు మాకు 'టీ' ఏర్పాటు చేసిరి. అప్పుడు శ్రీ దేవేంద్రసత్యార్థి మొదలైనమిత్రులు నాచే దశావతారశబ్దమును వినిపించుకొనిరి. ఆసందర్భములో నాగ్ అను ఒక ఫ్రెంచిదేశీయుడును, అతనితల్లియును వచ్చి తాము 'షికారు' వెడలుటకు నిర్ణయించుకొని పోబోవ ఈగానము వినవచ్చి త మ్మాకర్షించిన దనియు, 'షికారు' మాని తాము వింటి మనియు, అనిర్వచనీయమైన సుఖానుభూతిని పొందితి మనియు స్వయముగ వచ్చి యభినందింప తోటిమిత్రుల కది యాశ్చర్య మయ్యెను.

భాషానభిజ్ఞులకు సైత మానందము కలిగించు ఆంధ్రమునకు తొలుతగా కైమోడ్చి నటరాజస్వామి యనుగ్రహమునకు హర్షపులకితుడ నగుచున్నాను.

సుబ్బరామశాస్త్రి

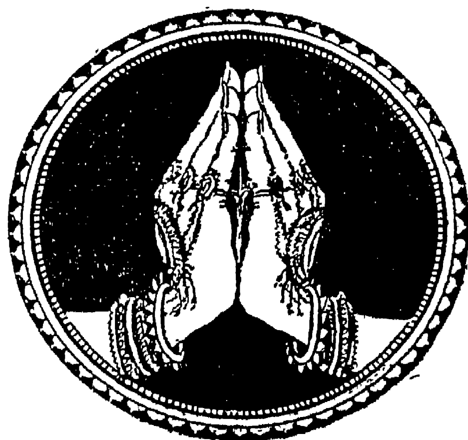

కూచిపూడి నాట్యకళానిధి శ్రీ వేదాంతం లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి - సుబ్బరామశాస్త్రి

కృతి

శాయపురపు ల
క్ష్మీ నరసింహా
దోయిలింతు మాం
పాహి నృసింహా.

సుబ్బరామశాస్త్రి.

నృత్యభారతి

ఆచార్య విస్సా అప్పారావుగారు

నృత్యభారతిని చదివితిని. కవిత్వము ధారగా, నృత్యమున కనువగునట్టి లయతో, అందమైన పొందికగల జానుతెనుగుపదములతో హృదయానందకర మగుచున్నది. చాలా బాగున్నది.

సంధ్యాతాండవము విశేషించి బాగున్నది. నాట్యాచార్యు లందరు దీనిని పిల్లలకు నేర్పి ఆడించవలసియున్నది. 'నటన మాడినార్' అనే అరవపాట సాధారణముగా ఉపయోగములో నున్నది. దానిస్థానములో దీని నుపయోగించిన బాగుండునని తోచుచున్నది.

శ్రీమాన్ రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారు

తమ నృత్యభారతిని చదివినాను. రచన ముద్దుగా, చక్కగా నుండి చదువుకొనుటకు హృద్యముగా నున్నది.

ఆంధ్రపత్రిక

కూచిపూడిభాగవతుల నృత్యవిద్యాప్రావీణ్యం భారతదేశానికి సంప్రదాయశుద్ధిని, శాస్త్రీయపద్ధతిని తెలియచేసిం దనడంలో అతిశయోక్తి లేదు. సుబ్బరామశాస్త్రిగారి దశావతారాలు ఇంచుమించు కూచిపూడివారి పాటలనే వరవడిగా పెట్టుకొని వ్రాసిన ట్టున్నాయి. ఇంకా సుప్రసిద్ధకవిగాయకమతాచార్యులనుగూర్చి వ్రాసిన గేయాలు పాడుతూ నృత్యం చేయడాని కుపకరిస్తున్నై.

లలితకళలకు ఏరాష్ట్రంతోనూ పోటీ చేయడానికి వెనుదీయనిది ఆంధ్రరాష్ట్రం. కాగా తననైపుణిని కొన్నింట దత్తత చేసి ఇతరరాష్ట్రాలకు ఆచార్యత్వం వహించింది. ఆనాటి పరువుప్రతిష్ఠలను నిలుపుకోవాలని ప్రయత్నిస్తున్న ఈనాడు ఈలాటి కావ్యాలను బాలబాలికలకు పరిచయం చేస్తే సర్వులకు సర్వవిధాలా మేలు కలుగుతుందని గట్టిగా నమ్మవచ్చు.

జా గృ తి

ప్రాచీనమహాపురుషుల జీవితాలు ఏజాతికైనా నిరంతరం స్ఫూర్తిని ప్రసాదిస్తూ ఉంటాయి. భక్తిప్రపత్తులతో వారికి నీరాజనా లర్పించే అభినందనీయమైన ప్రయత్నం ఈకృతిలో కనబడుతోంది. విద్యారణ్యులు, క్షేత్రయ్య, నటరాజులపైన వ్రాయబడిన గేయాలు మంచిపాకాన బడినై.

గ్రంథ మంతటిలోను ద్యోతకమవుతున్న రచయిత ధర్మాభిరతి కళాపిపాస ప్రశంసనీయాలు. పాటలన్నీ కాలపరీక్షకు నిలిచేవీ, బొత్తిగా ప్రచారపుపాలు లేనివీ అయిఉండడం మరొకప్రత్యేకత. ముద్రణం, గెటప్ ముచ్చటగా ఉన్నాయి.

కృ ష్ణా ప త్రి క

ఇందులో ఇరువదిమూడు గేయము లున్నవి. ఇవన్నీ కూచిపూడి నాట్యసంప్రదాయరీతిని పాడి నృత్యము చేయడానికి వీలుగా మలచబడినవి. వీరిగేయాలలో సంధ్యాతాండవము మిక్కిలి ప్రశస్తమైనది.

వా హి ని

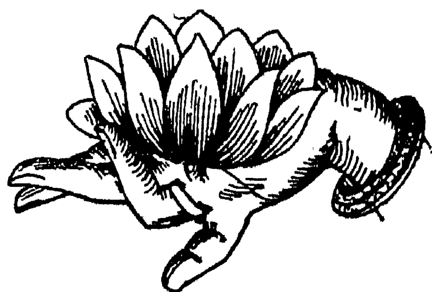
సాహితీపరుల, కళారాధకుల, నర్తకుల ప్రశంసలకు పాత్రమైనట్టి ఖండకావ్యసంపుటము.

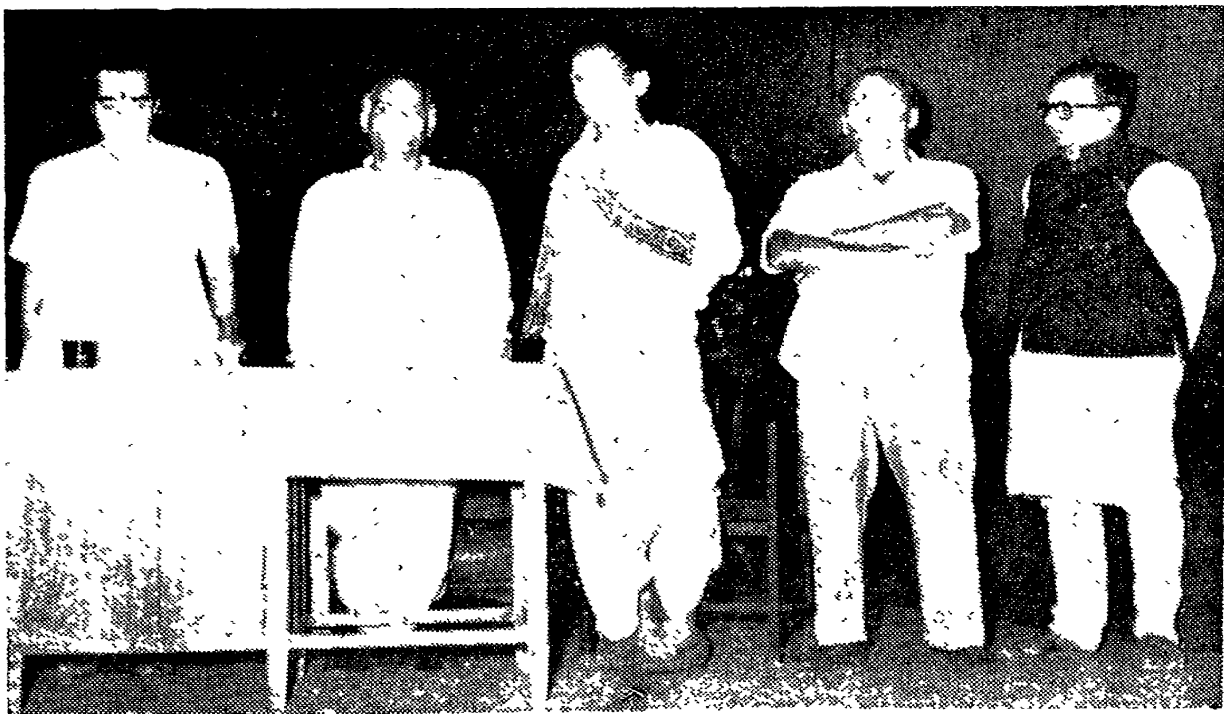
ప్రవంతి

ఇందు నృత్యమున కనుకూలమైన గేయములు గలవు. కూచిపూడి భాగవతుల నృత్యగేయపద్ధతుల నాధారముగా చేసికొని వ్రాయబడినవి. ఇందు పాండిత్యము, ప్రతిభ, గేయకీర్తితులయెడ భక్తి నిండుగా వెలయు చున్నవి.

శారద

దశావతారవర్ణనమూ, వాల్మీకిమొదలు త్యాగయ్యవఱకు విశిష్ట వ్యక్తులను కావ్యవస్తువులుగా స్వీకరించుటలో "నృత్యభారతి" మహనీయుల ఆరాధనమున కొలవాలమైనది. ప్రతిసహృదయుడు విధిగా చదివి ఆనందింపవలసిన కావ్యము.

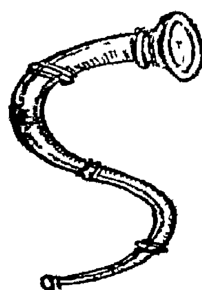
విజయవాడలో శ్రీ ఉదయశంకర్ సన్మానసభలో శ్రీ సుబ్బరామశాస్త్రి

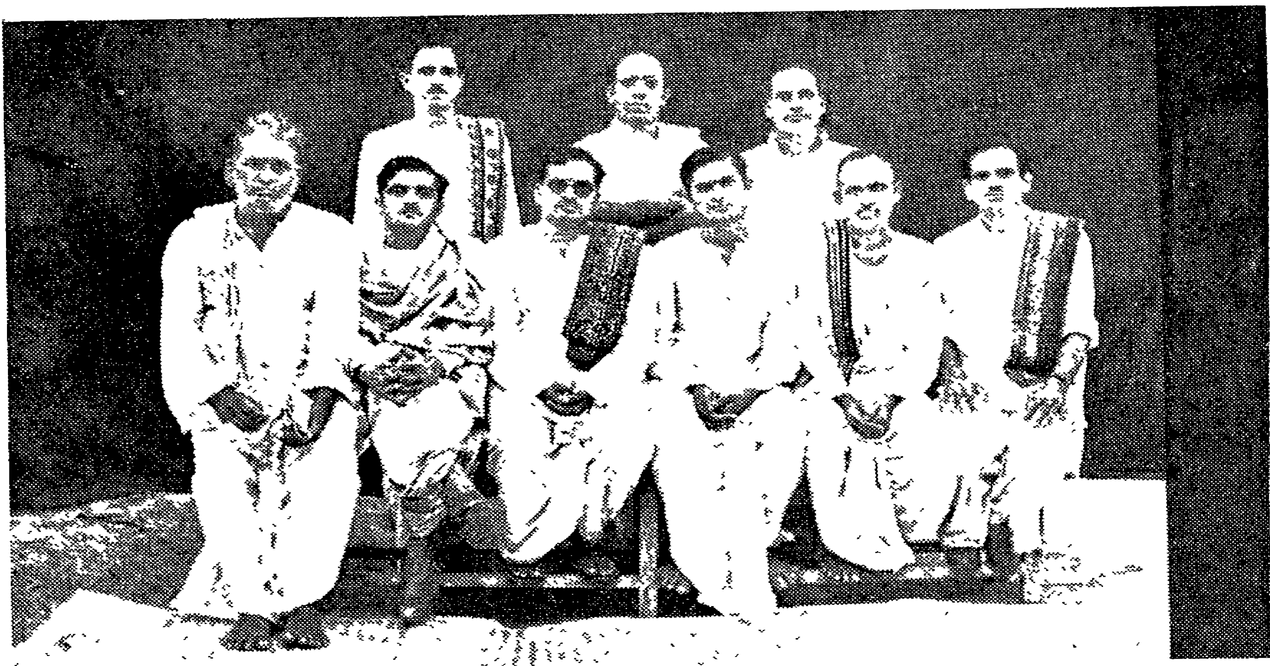
నృత్యభారతి

దశావతారములు

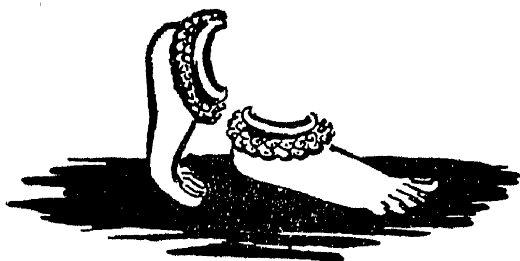

శ్రీ వెంపటి సత్యనారాయణ ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షుడుగా కూచిపూడిలో లలిత నాట్యకళా సమితి ద్వితీయ వార్షికోత్సవ సభలలో 4-4-51 న సభాధ్యక్షత వహించిన శ్రీ పైడిపాటి సుబ్బరామశాస్త్రి.

అదనుచూచి, నలుమోముల వేలుపు
నిదురలోన దొంగిలి తొలిచదువుల;
వడివడివడి పఱుగిడి నడికడలిన్
అడుగుమట్టమున నడరు సోమకుని;
చిఱు చిఱు చిఱు చిఱు చిఱు మీనై
మెఱసి శరధి ముమ్మరమై ఘనమై
చుట్టుముట్టి పెనుచుట్టచుట్టి యట
మట్టుపెట్టినా మహనీయుడ ఓ....

— మ త్స్యా వ తా రా !

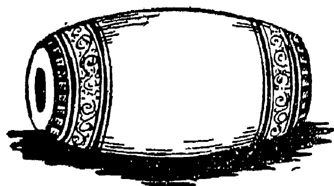
గిరికవ్వమై వాసుకి త్రాడై
సుర లసురులు పాల్కడలి త్రచ్చగా,
మొదలు కుదురకే క్షుధర మబ్ధిపడి
చెదరి అనేక మ్మదరి డిల్లపడి
హరి హరి హరి యని మొఱలిడగా
కరుణ విరిసి జలరాశి జొచ్చి యొక
కమఠమ్మై తన కర్పరమ్ముపై
నమ దుర్వీధర ముద్ధరించినా

— కూ ర్మా వ తా రా !

జృంభిత మునిజన శాపరూపులే
కుంభిని పై కనకాక్ష కశిపులై
గండు మిగిలి, కనకాక్షుడు వరుణుని
చెండి, రసాతలమేగి, బంతిగా
నేలమోయు తొలికిటిని చివ్వకై
తూలి పిలువ; నతి ఘుర్ఘురతఁ బెను
కోఱకత్తులను చీరి రాక్షసుని
ధారుణి ధర్మోద్ధరణ మొనర్చిన

— వ రా హా వ తా రా !

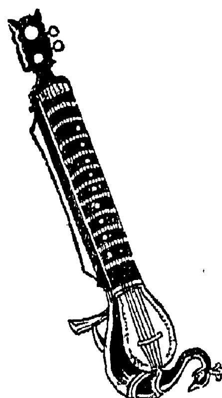
ఏడి ఏడి హరి! ఏడిర డింభక
ఏడని కశిపుడు తన్నిన కంబము
దద్దరిల్లి ఫెళఫెళ్లై రెండై —
ఉద్భవడిని నీ వుగ్రాగ్రహమున
అడుగు నరుడు కంఠీరవ శిరమై;
దుడుకు రక్కసుని తుటతుట చీలిచి
పెటిలు పెఠిల్లను ప్రేవుల రొదలో
జొటజొట నెత్తుఱు గుటగుటత్రావిన

— న ర హ ర్య వ తా రా !

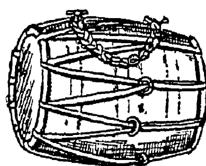
దాడివెడలి యమరావతిలోగొని
ఊడిగమున త్రిదశేశ్వరు నునిచిన
బలదర్పితుండు బలిచక్రవర్తి, కే
వలుడై దిశలను దురాక్రమింపగ
యోచించిన నీవొక చిటి వడుగై
యాచించిన మూడడుగులు ఫలమై
ఒక్క పదమ్మె ఉర్వీనభమై
తక్కట బలి పాతాళముద్రొక్కిన

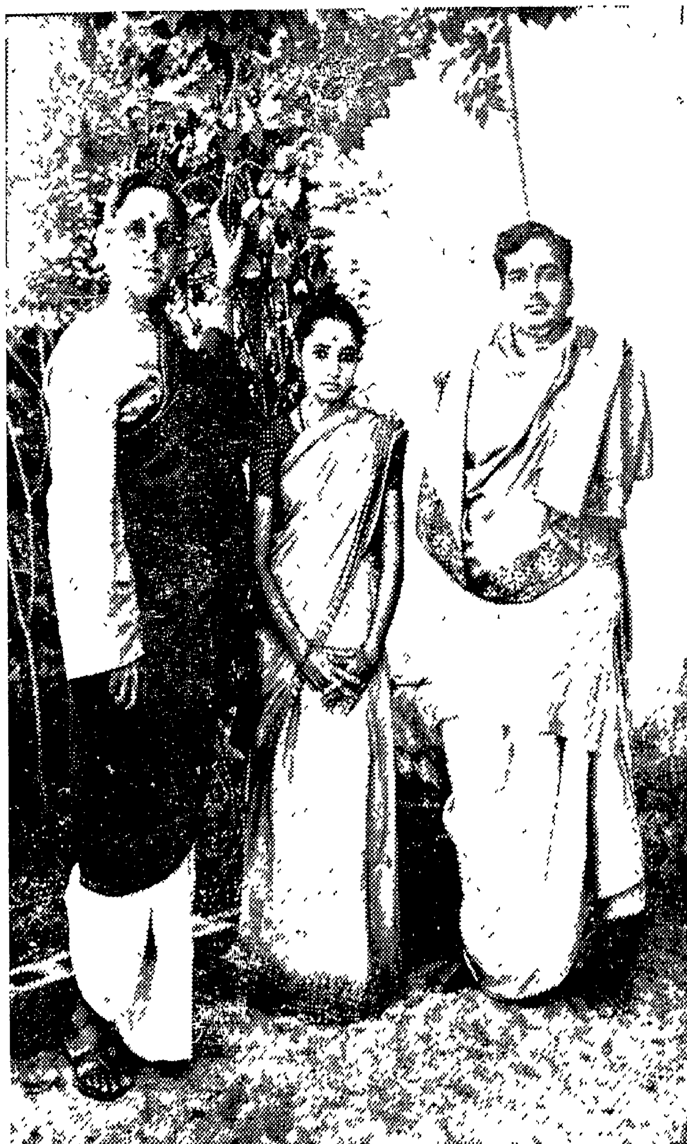
— వా మ నా వ తా రా !

తెగినతండ్రి జమదగ్నిని కని కని
పొగులు తల్లి రేణుక నూరార్పగ
ప్రతిన బూని, నీ బ్రాహ్మణధర్మ
వ్యతిరిక్తమైనను నిశ్శంకగ
వాయినూరి పెను గండ్రగొడ్డలికి
ఆ యర్జును వేటాడియు తనియక
వెదకి వెదకి మత్తిల్లు అధర్మపు
పృథివిపతుల రక్తమ్మున జోగిన

— భా ర్గ వ రా మా !

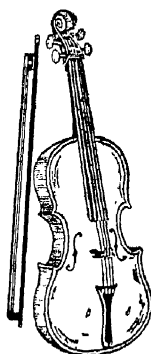

ఏలూరు ఆంధ్ర నాటక కళాపరిత్సభలలో
శ్రీ హరీంద్రుడు, నర్తకి కుమారి చంద్రరేఖ, సుబ్బరామశాస్త్రి.

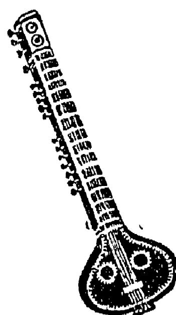
చుప్పనాతి చెప్పుడుమాటల విని
తప్పుడు దశకంఠుడు పరవశుడై
విఱ్ఱవీగి ఉఱ్ఱూగిన తమిలో
వెఱ్ఱులెత్తి భూజాత హరించిన—
కట్టికడలి, లంకాపురి తృటిలో
ముట్టడించి, అనిమొన నెదిరించిన
హాంతకారి రావణు శీర్షమ్ముల
బంతులాడి ఉద్ధతుడై నిలచిన

— రా మా వ తా రా !

యోగమాయ సంధించిన తేజము
భోగి శేషునిగ పోల్పలేక నిను
అంతర మెఱుగక అవజ్ఞ చేసిన
పంతగించి కోపించి కౌరవుల
దంతి పురము మొత్తమ్ము సమూలము
వింతగ నాగటి కఱ్ఱున లేపుచు
గంగ త్రోవ సమకట్టిన, వారలు
బెంగ స్రుక్కి ప్రార్థించిన, బ్రోచిన

— బ లా భి రా మా !

వేదచోదితము విశేషధర్మము
భేదబుద్ధి నూహించిన మూఢులు
తగనివారు యజ్ఞమ్ములు సలుపగ
తగుదుమంచు పొనరించెడివాదము
పనిగొని ఖండింపంగ తలపడియుఁ
వినినవారు మోహాత్తచిత్తులై
వాదమ్ముల వాకట్టి పోవగ
వేదమ్ముల ధర్మమ్ము నిలిపినా

— బు ద్ధా వ తా రా !

పైడిపాటి ప్రాచదువుల ధర్మవు
వీడి ప్రజలు సంకరులై పోయిన
జలశూన్యమ్ములు మేఘములై
ఫలశూన్యమ్ములు క్షేత్రములై
తాండవింప దుర్భిక్షము-విష్ణుయ
శుండను విప్రుని కొమరుడవై
శంబళమున జన్మించి మ్లేచ్ఛులను
పంబిన వేడ్క వధించి మించు-ఓ

— క ల్క్య వ తా రా !

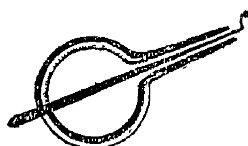
ఇద్ధభూమి కృష్ణా తటమందున
సిద్ధేంద్రుడు ప్రజ్ఞానిధి వెలసిన
కూచిపూడి వీచిన పరిమళమై
తోచిన యీ నాట్యసరస్వతి
కబ్బురపడి నీ వౌనన లేదా ?
సుబ్బరామ కవి సమ్రాడ్వరదా
శాయపురపు లక్ష్మీనరసింహా
దోయిలింతు మాం పాహి నృసింహా.

జ గ ద్గు రు వు

బ్రహ్మదేవ నిశ్శ్వసితము వేదము
ప్రమాణబుద్ధిని పాటింపని ది
గ్దంతులైన పండితుల వాదముల
చెండి చెండి ఉద్దండత మెఱసిన
పరమహంస శ్రీ పరివ్రాజకా
చార్యా ! పరమతపోగుణధుర్యా !
నాడు, నేడు, ఏనాటికి నైనను
అనుభవమ్ములో అఖండసత్యము
బ్రహ్మము సత్యము; జగత్తు మిధ్యని
భావాద్వైతము పంచిన కేవల
జగద్గురూ ! మా శంకరదేవా
రావో! ప్రణామమిదెకొనవో

పరమహంస శ్రీ పరివ్రాజకా
చార్యా ! పరమతపోగుణధుర్యా !

విద్యారణ్యస్వామి

తనువెత్తిన ఉత్కట కర్మం
అణువణువున వెలిగిన ధర్మం
భావించిన వైదిక నగరం
రూపెత్తిన విద్యానగరం
ఓమాధవ విద్యారణ్యా
నీమాదిరి యోగులు లేరోయ్;
నీదయలో దక్షిణదేశం
వేదమ్ములు నిలుచు ప్రదేశం
నరబలికై మ్లేచ్ఛుల కత్తి
ఒరలోనే నిల్పిన శక్తి
అదిరా! నీతపస్సు పంటా
అదె! మ్రోగెనురా జేగంటా!

ఓ మాధవ విద్యారణ్యా
నీమాదిరి యోగులుఎవరోయ్

వాల్మీకి!

ధరాతలమ్మున విరామమెఱుగని
మహాతపస్సున మహోత్తాలమై
పెఱిగినపుట్టను తరలిన తేజము
తమసానదితీరస్థమహావని
అనపాయత, మోహనక్రీడాగత
మధురజీవముల మిధున క్రౌంచము
చూచులోనె, నారాచము వదలిన
నిషాదుగురికిని విషణ్ణచేతము
గిలగిలగిల, మగపులుగు మెలికలై
ఓడి నెత్తుఱులు వీడ ప్రాణములు
వ్యధాక్షుభిత గద్గదీకృతస్వర
గళితపతత్రిణి కాంచి ఋషీంద్రుడు
శోకించిన, సుశ్లోకమ్మై
ఆదికృతిగ, రామాయణమై

అందించితి గురుదేవా!
వందనమో వాల్మీకీ!

11–5–54 న సాహిత్యమండలి (ఏలూరు) 12వ వార్షికోత్సవ సభలో అధ్యక్షోపన్యాసమిస్తున్న శ్రీ పైడిపాటి సుబ్బరామశాస్త్రి, శ్రీ జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణగారిని, మండలి కార్యదర్శి శ్రీ పుల్లాభొట్ల శ్రీరామమూర్తిగారిని ఇందులో చూడవచ్చును.

వ్యా స వ హౌ ని

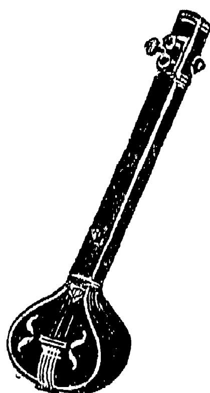
నట్టనడిమి రాతిరిగా
పట్టపగటి కల్పించుచు
మచ్చలేని కన్యాత్వపు
మత్స్యగంధి పరిమళమై
నది నడిమిని పడవ-ఒక్క
గది, అంతఃపురమై
ఆగత చక్షువు ప్రాజ్ఞుడు
యోగీశుడు నిర్లిప్తుడు
పరాశుని దృక్కులో వి
రాళి హేళి వ్యాసుడై —
పురాణముల్ రచించి మించి
విరాజిల్లి సూత్రముల
వేదమ్ముల భాగించిన
మాధవావతారా ;

నమో వ్యాసమౌనీంద్రా !
నమోనమో నమోనమః

న న్న య భ ట్టు

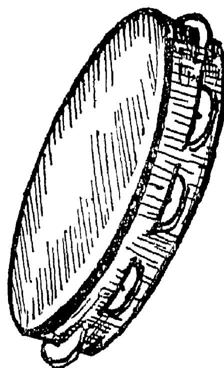
పూత గౌతమీ
వాతపోతముల
లాలించిన వ
జ్రాల నగరి, పా
లించి మించు, ధ
ర్మాంచితరూపము
రాజరాజు నీ
రాజన మెత్తిన
నన్నయఋషి, వి
ద్వన్నుతి పాత్రుడు;
చికాకు తెన్గుకు
ప్రకార మేర్చుకు
ప్రజాహితార్థము
ప్రారంభించిన

భారత సంహిత
మేరుతుల్య మై—
ప్రసాదగుణగత
రసార్ణవంబై -
ఆంధ్రవాణి కం
ఠాభరణమై -
రాజిల్లును నన్నయ్యా !
పూజలివే కొనుమయ్యా !

త్యా గ య్య

నాదబ్రహ్మోపాసన చతురా
వేదాంత మహావిద్యాధీతా॥
అపరశారదా! అపర నారదా॥
నీ గళోదితము వాగమృతములో
ఊగె జగమ్ములు త్యాగరాజ ఋషి ॥నా॥
రామనామకృపాఽ రామవిహారా
కృతి నీయది, సంగీత మధువురా ॥నా॥
జడుడై నను, కృతి యెడల లీనుడై
విడిన చీకటుల, విడియు సుఖమ్ముల ॥నా॥

గో ప న్న

నీసరి భక్తుడులేడు; రామ
దాస ! ధన్యాతిధన్యుడవు॥
వేసారిపోయి, నానా సేవలను డస్సి
ధ్యాస రామునిపైన వీసము వీడవు ॥నీ॥

పాట సూటిగ యెడద మీటు - తెల్గు
నాటపాడని జీవిలేడు -
భద్రాద్రి రఘురాము
భజియించి తరియించి,
మారుమ్రోగితివీవు
మారుమూలలకూడ ॥నీ॥

కొడుకు గంజిని పడ్డనాడు, ఉసురు
విడచిన తుదిగడియకూడ -
వెడలిన దుఃఖమ్ము
కడుపున దిగమ్రింగి

కడుపునిండ ద్విజుల
కుడువబెట్టితివౌర ॥నీ॥

ఇవ్వ తేలిన లక్షలాఋ - చిల్లి
గవ్వ తిన్నది నీవుకాదు
భాగవతులకిచ్చి
భగవంతు మెప్పించి
పదిరెండు ఏడు, లా
పద చిక్కి స్రుక్కితి ॥నీ॥

జ య దే వు డు

జయ, జయదేవకవీ : కవీ కవీ
జయ జయదేవకవీ॥
జయ పద్మావతీ శోభిత! రసదీపితా!
రసదీపిత లాస్యవిశేషమహాభోగి ॥జయ॥
పుష్పాడి జల్లుల తోటలు: నీమాటలు
నీమాటలు కప్పుర మూదిన బాటలు ॥జయ॥
కేశవ రతిసుఖ రీతులు : నీగీతులు
నీగీతులు ఆమని కోయిలకూతలు ॥జయ॥

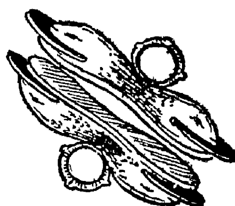
తీ ర్థు లు

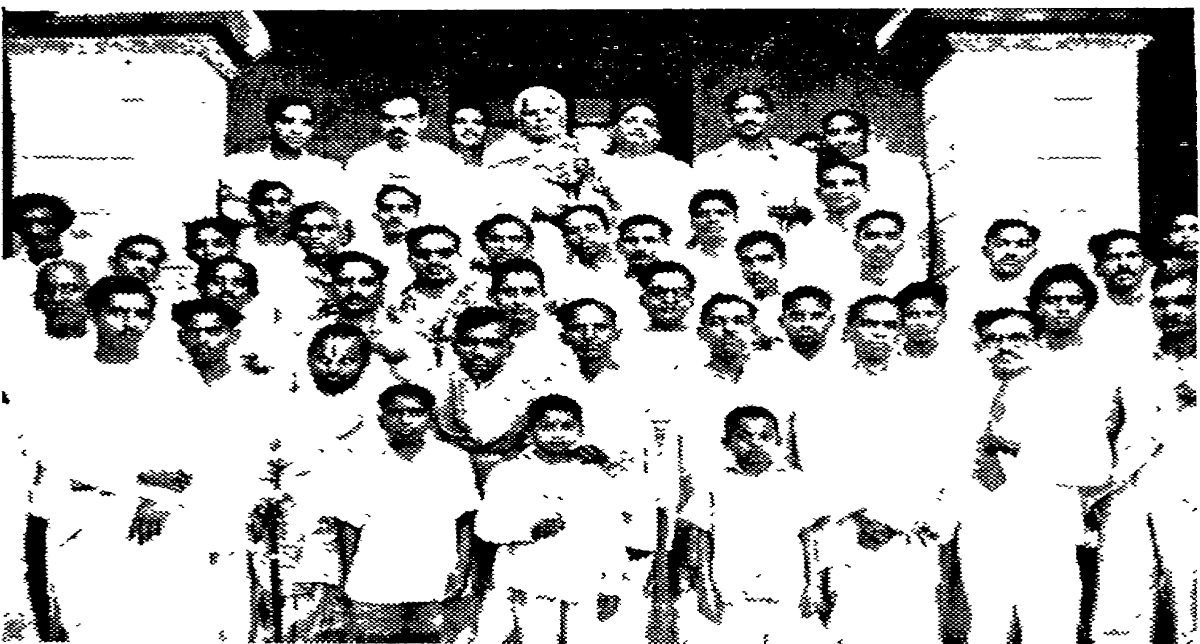
స్వామి నారాయణతీర్థా! మృదు
పదకవితాచరణ పార్థా॥
బాలకృష్ణునిపయి పాట—పర
మార్థ త త్త్వపు రాచబాట
పున్నాగ పువ్వుల పేట—తెలి
వెన్నెల చలువల తేట :
జమిలి మల్లెలపూవుతోట—జంట
నెమిలి నృత్యముచేయు ఆట॥ ।స్వా
ఎన్నటికి నిన్నెన్నువారికి
పున్నెముండును బన్నమంద
వెన్న దొంగనుకట్టినన్నా !
సన్నుతించెద; రారన్నా! ॥స్వా

తీ ర్థు లు

స్వామి నారాయణతీర్థా! మృదు
పదకవితాచరణ పార్థా॥
బాలకృష్ణునిపయి పాట—పర
మార్థ త త్త్వపు రాచబాట
పున్నాగ పువ్వులపేట—తెలి
వెన్నెల చలువలతేట :
జమిలి మల్లెలపూవుతోట—జంట
నెమిలి నృత్యముచేయు ఆట ॥స్వామి॥
ఎన్నటికి నిన్నెన్నువారికి
పున్నెముండును బన్నమందరు
వెన్నదొంగనుకట్టినన్నా !
సన్నుతించెద; రారన్నా! ॥స్వామి॥

ఏలూరులో శ్రీ సోమంచి లింగయ్యగారి ఆధ్వర్యమున మ్యునిసిపల్
ఆఫీసులో జరిగిన త్యాగరాజ జయంత్యుత్సవములలో శ్రీ సుబ్బరామశాస్త్రి

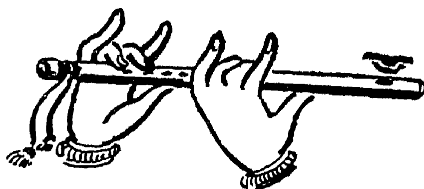
క్షే త్ర య్య

ఎవ్వరు నీ సరిరా! క్షేత్రయ్యా!
ఎవ్వరు నీ సరిరా!
మువ్వగోపాలుని
మురువు సూపితివౌర.

కూటమిలో కల గోటులు నీటులు
పాట పొందికలోనె తేటతెల్లములాయె.

కలువరేకులజల్లు, కలకండ, నీపలుకు
కలికి పదము పట్ట, పులక లయ్యె నవుర!

బాల, ముగ్ధ, ప్రౌఢ: హేల లెన్నియొ చూపి
లీలాభిరాము, గోపాలు మెప్పించితి ॥ఎ॥

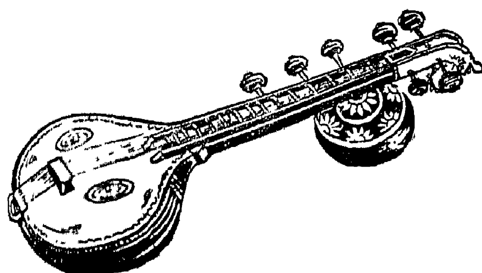

సిద్ధేంద్రయోగి

ఆపత్తులో కృష్ణానదిలో మనస్సన్యాసం తీసికొనినది సిద్ధేంద్రుడనియే తెలుగు దేశములో ప్రచారములో నున్నది. కాని కొందరీ వృత్తాంతము తీర్థులవారిదను చున్నారు. దీనిపై చర్చించి ఈ కధ సిద్ధేంద్రులదే నని బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రిగారు నిర్ధారించిరి.

మదిరాక్షిని కలియుముహూర్తం
బది సమీపింప మైఆత్రం
నది కడ్డపడిన మధువేళా
నది పొంగెత్తిన విషవేళా
ఎద రేగినట్టి సంత్రాసం
మదిపూనినట్టి సన్యాసం,
తృటిని మఱచి చేచాచి
తటపటాయించు సతిచూచి :
మఱపుతెలిసె నీ కౌలేరా!
ఎఱుకలోనె యోగివి లేరా!

నీ జన్మము కృష్ణాతీరం
కూచిపూడి అగ్రహారం
భరతమునివి లేరా!
నటరాజువు లేరా!
ఔరౌరా : సిద్ధేంద్రా !
ఔరౌరా ! యోగీంద్రా :
కైవార, మిదేరా
జోహారులివేరా.

సంధ్యా తాండవము

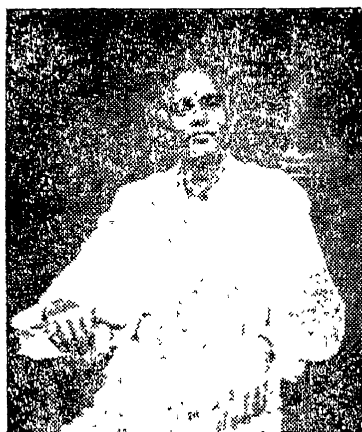
నటరాజా !
నటరాజా !
తళుకుతళుక్కని గంగా
బొళుకుబొళుకు ఊగంగా
జటాఘటిత శశి
ఋతన్మధురగతి
అందమ్ములు నొలికేరా! నీ
చిందులోనె నటరాజా !

ఢమఢమ ఢమరుక ఢక్కానాదం
చిణిచిణి మువ్వల ఝుణఝుణ ఝుణఝుణ
అందమ్ముల వెలిగేరా ! నీ
చిందులోనె నటరాజా !
నటరాజా !
నటరాజా !
వాణీప్రముదిత వీణాశ్రుతిలో
అజునితాళమై హరి మృదంగమై

విక్షేపమ్ములు చతురశ్రవములు
అందమ్ములు తొణికేరా! నీ
చిందులోనె నటరాజా !
నటరాజా !
నటరాజా !

తద్ధిమికిట ధిమి తద్ధిమి నాదము
ప్రదోషవేళను చిదానందమై
అద్వైతము మధురానుభూతిలో
తనిసెనురా జగదంబా
తనిసె తనిసె నటరాజా
నటరాజా !
నటరాజా ! !

దశావతారములు

ఆంధ్రదేశమున భరతనాట్యములందు దశావతార ప్రదర్శనము ముఖ్యమైనది. నాట్యానుకూలమగు దశావతార పాఠములను భావ, రాగ, అభినయములకు అనుకూలమగు వానికొఱకు అన్వేషించుటలో కవిసమ్రాట్ శ్రీ పైడిపాటి సుబ్బరామ శాస్త్రిగారి దశావతారములు 1949 సం॥ లో నాకు లభ్యమయినవి. నాటినుండి ఆ దశావతారములకు నాట్యోపయుక్తములగు జతులను రాగములను కల్పించుకొని నేటివరకు దిగ్విజయముగా ప్రదర్శించుచున్నాను.

నేను సుమారుగా ఇప్పటివఱకు ప్రవర్తింపజేసిన 50 ప్రదర్శనములలో ముఖ్యమగు కొన్ని సందర్భములను సూచించుచున్నాను.

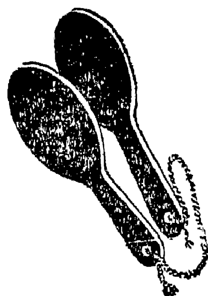
ఆంధ్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రి శ్రీ నీలం సంజీవరెడ్డిగారి సమక్షమున గుంటూరు ఉమన్సు కాలేజి విద్యార్థినులచే N. C. C. క్యాంపులో సికింద్రాబాదున 17-1-57 తేదీన శాస్త్రిగారి దశావతారముల ప్రదర్శించి ప్రత్యేక బహుమతుల బొందినాము.

24-3-57 తేదీ హిందూకాలేజి, గుంటూరులోను, 29-4-58 తేదీ వెంకటేశ్వరటాకీస్ తెనాలిలోను, 1-11-59 తేదీ తెనాలిలో ఆంధ్ర మంత్రులు శ్రీ శ్రీ నీలం సంజీవరెడ్డి, శ్రీ కాసు బ్రహ్మానందరెడ్డి, శ్రీ దామోదరం సంజీవయ్యగార్ల సమక్షమున ప్రదర్శన మొనర్చబడి ప్రశంసల నందుకొన్నది.

ఇప్పటికీ దశావతారములను చక్కగా అభ్యసించి ప్రదర్శించగల వారు కుమారి లంకా విజయభారతి, మున్నంగి పార్వతి, K. విజయలక్ష్మి (బేబి), T. కస్తూరి B. A., రాజేశ్వరి B. Sc., శారద B. Sc., రాజరత్నం M. A., P. రామలక్ష్మి, P. నిర్మల మొదలగువారు నాశిష్యులు ముప్పదిమంది గలరు.

తెనుగుభాషలో నాట్యమునకు చక్కని దశావతార గీతములను రచించిన కవిసమ్రాట్ శ్రీ పైడిపాటి సుబ్బరామశాస్త్రిగారు వందనీయులు.

నాట్యాచార్య,
లంకా సూర్యనారాయణశాస్త్రి,
ప్రిన్సిపాల్,
శ్రీ భారతీయ నాట్యశాల, తెనాలి.

కవిసమ్రాట్

పైడిపాటి సుబ్బరామశాస్త్రి కావ్యావళి

1	జాతీయభారతి	(గేయములు)	3	00
2	జయభారతి			
3	నృత్యభారతి	,,	2	00
4	విజయభారతి	,,	2	00
5	మధురభారతి	,,	2	00
6	మధురసంక్రాంతి	,,	1	25
7	వఱదకృష్ణమ్మ	,,	0	50
8	బాలభారతి	,,	0	60
9	ఆంధ్రభారతి	(పద్యములు)	1	25
10	దివ్వటీలు	,,	0	75
11	అభిషేకము	,,	0	75
12	ఉషాసుందరి	(నాటకము)	1	50
13	అంకితం	,,	1	50

ప్రతులకు :- పి. యల్. దేవి,
భారతీనికేతన్,
సుబ్బరామశాస్త్రి వీధి,
మారుతీనగర్, విజయవాడ-3.